

Musica Mercata – seitsemäs kansainvälinen musiikin historian symposiumi Sibelius-Akatemiassa

Sasha Mäkilä

Kesäkuun alussa Taideyliopiston Historiafoorumi järjesti Musiikkitalossa kolmipäiväisen Musica Mercata-symposiumin. Kun symposiumin ohjelma julkaistiin, hämmästyttivät minua ensimmäisenä sessioiden suuri määrä ja vieraiden kansainvälisyys. Kyseessä oli todella mittava ja merkittävä tapahtuma! Esitelmiä pidettiin rinnakkain kolmessa eri salissa, ja esitelmöitsijöitä oli tullut Suomeen Euroopan lisäksi Yhdysvalloista, Australiasta ja Kolumbiasta saakka. Symposiumin ohjelmasta saattoi laskea, että esitelmiä oli yhteensä 67, vaikka viime hetken peruutusten vuoksi aivan kaikki eivät toteutuneetkaan. Joka tapauksessa musiikin historiasta kiinnostuneelle löytyi varmasti kiinnostavia aiheita musiikin ja kaupallisuuden ympäriltä.

Tapahtuman *primus motor* Taideyliopiston Historiafoorumissa oli Suomen musiikkitieteilijäpiireissä hyvin tunnettu **Anne Kauppala**, ja järjestelykomiteaan oli saatu myös sellaisia kansainvälisiä kuuluisuuksia kuin professorit **Mark Everist** (University of Southampton) ja **Ingeborg Zechner** (Universität Graz).

Järjestelyt olivat erittäin onnistuneet: aikataulut pitivät hyvin, tilat olivat sopivan kokoiset, ja tauoilla tarjottiin teetä, kahvia ja pientä purtavaa (myös gluteenitonta ja laktoositonta!). Tekniikka toimi niin hyvin kuin tämänkokoisessa tapahtumassa sopii odottaakin. Yhdessä saleista oli myös hybridisessioita, mikä oli varmastikin hyvä ratkaisu. Paikan päällä oleminen – kollegojen tapaaminen ja verkostoituminen – on kuitenkin tämänlaisessa tapahtumassa yksi tärkeimmistä seikoista.

Keskiviikko: Wagnerista Lisztiin

Ensimmäinen päivä pääsi avauspuheenvuorojen jälkeen toden teolla käyntiin **Gundula Kreuzerin** (Yale University) keynote-luennolla ”Industries of Opera: Vignettes from the Nineteenth Century and Today”. Luento käsitteli ensin lyhyesti **Gioachino Rossinia** (1792–1868) ja ajan käsitystä tämän oopperoista viihteenä vakavan taiteen sijaan, minkä jälkeen fokus oli **Richard Wagnerissa**

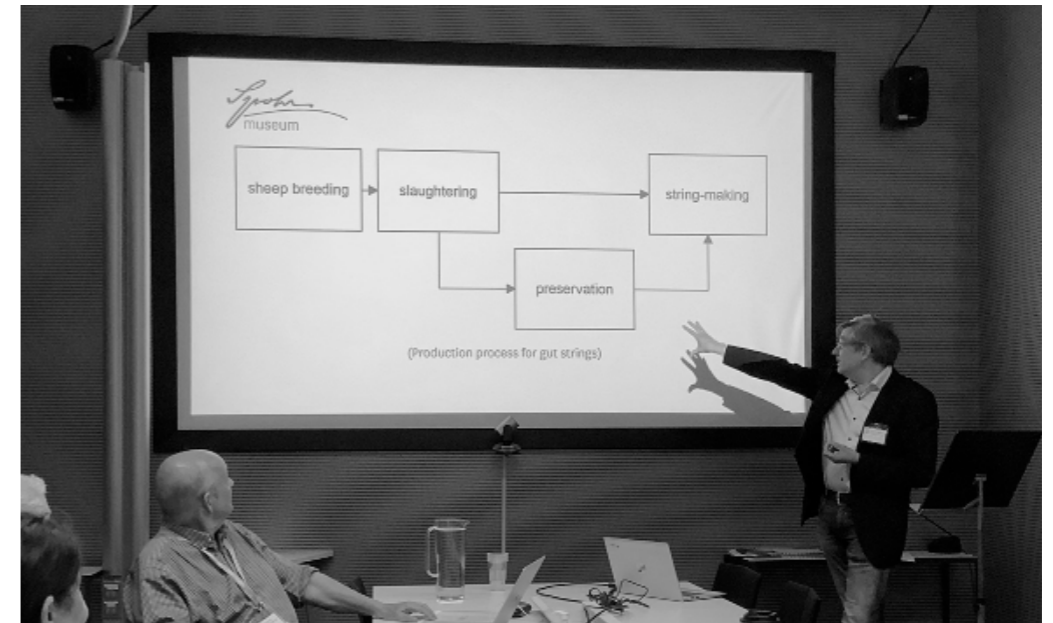
(1813–1883) ja tämän kekseliäisyydessä hankkia luksuselämänsä rahoittamiseen runsasta taloudellista tukea tuleviin mahdollisiin taiteellisiin voittoihin vedoten ja Amerikkaan muuttamisella spekuloiden.

Siirryin sitten Sibelius-Akatemian ”suureen luentosaliin” (johon mahtuu noin kaksikymmentä kuulijaa) kuuntelemaan **Sonja Trösterin** (Universität Wien) esitelmää 1800-luvun Wienin soitinvuokrauskäytännöistä. Minulle oli täysin uutta tietoa se, että Wienin filharmonikot vuokrasivat käytännössä koko orkesterin soittimet erikseen joka harjoitusperiodia varten Musikvereinissa soitinverstastaan pitäneeltä **Gabriel Lemböckiltä** (1814–1892). Soittajat eivät siis soittaneet omilla instrumenteillaan, vaan orkesterilta käyttöönsä saamalla! Lähes kaikki jousisoittimet olivat Lemböckin itsensä tekemiä, mikä varmasti löi leimansa filharmonikkojen sointiin.

Seuraavan esitelmän piti Spohr-museon johtaja **Karl Traugott Goldbach**,

ja se käsitteli 1800-luvun Euroopan suolikielien tuotantoketjuja. Kuten tunnettua, jousisoittimien suolikielien tehdään lampaansuolesta, ja alan asiantuntijoiden mielestä eroa oli jo sillä, tulivatko kielet Napolista, jossa lammasta syödään ympäri vuoden, vai Roomasta, jossa lampaita teurastetaan vain pääsiäisenä. Hoikista tanskalaislampaista saatiin parhaat viulun e-kielien, kun taas pulskempien brittilampaitten suolet soivat parhaiten a- ja d-kielissä. Ei liene yllätys, että pahin kilpailija suolikielikaupalle oli makkarateollisuus, varsinkin Amerikan markkinoiden auetta sille.

Nämä kaksi esitelmää olivat päivän kiinnostavimmat. Niiden jälkeen kuulin vielä Italian yhdistäjän **Giuseppe Garibaldin** (1807–1882) kunniaksi sävellettyjen laulujen ja muiden teosten suosioista Englannissa, säveltäjä **Nikolai Mjaskovskin** (1881–1950) toiminnasta musiikkikustannuksen parissa 1920- ja 1930-luvun Neuvostoliitossa, avantgardemusiikin asemasta Universal

Karl Traugott Goldbachin esitelmä suolikielistä alkoi sisältövaroituksella vegaaneille. Kuva: Sasha Mäkilä

Editionin julkaisukatalogissa 1920-luvulla ja pianovirtuosi **Franz Lisztin** (1811–1886) julkisaseman hyödyntämisestä nuottimyynnin edistämisessä 1800-luvun Wienissä. Samaan aikaan oli tietenkin käynnissä tusinan verran muita esitelmiä kahdessa eri salissa.

Päivä päättyi hilpeään cocktail-tilaisuuteen Senaatintorin kulmassa sijaitsevan Bockin talon eli Vanhan raatihuoneen Empire-salissa, jossa symposiumin osallistujat toivotti tervetulleeksi entinen synkooppilainen **Alexi Malmberg** (tunnetaan myös Helsingin kaupunginorkesterin intendenttinä). Ruoka, juoma ja seura olivat erinomaisia, mutta vain tunnin kestänyt tilaisuus oli kaikkien mielestä harmillisen lyhyt. Osa musiikkitieteilijöistä jäikin jatkamaan

illanviettoa Senaatintorin kesäterassille.

Torstai: musiikkikustantamista, lumelääkkeitä ja kapellimestareita

Jostain syystä järjestäjät olivat antaneet aamun ensimmäisen esitelmäpaikan Australiasta asti tulleelle tutkijaryhmälle. Hetken aikaa pelkäsin, että olen ainoa kuulija auditoriossa, mutta onneksi paikalle pian ilmestyi muitakin aamuvirkkuja. Tämän session kaikki esitelmät käsittelivät australialais-syntyistä mesenaattia ja musiikkikustantajaa **Louise Hanson-Dyeria** (1884–1962). Pariisiin muutettu-aan Hanson-Dyer perusti Éditions de L'Oiseau-Lyre -musiikkikustantamon ja julkaisi muun muassa upeita ranskalaisen barokkimusiikin nuottilaitoksia. Erityisesti professori **Kerry Murphyn** (Melbourne Conservatorium of Music) osuus oli kiehtova pureutuessaan kustantamon joihinkin julkaisematta jääneisiin projekteihin. Hänen koko nelihenkinen tutkimusryhmänsä vaikutti todella innostuneelta aiheistaan. Olisi hauska nähdä vastaavanlaisia projekteja myös Suomessa.

Kahvitaun jälkeen seurasi symposiumin toinen keynote-esitys, jonka piti **Kyle S. Barnett** (Bel-larmine University). Se käsitteli levy-yhtiöiden toimintaa Yhdysvalloissa 1920-luvulta lähtien, ”jazz-ajan” alussa. Sitä seuranneet esitykset Musiikkitalon Black Boxissa käsittelivät italialaista oopperaa, enkä ollut huomannut

ohjelmasta, että ne olivat kaikki etänä! Kuuntelin yhden esityksen, jonka aiheena oli oopperoihin kulutetut ”fiktiiviset summat”, joita esiintyi kirjeenvaihdossa ja muissa aikalaisdokumenteissa, verrattuna todistettaviin kuluihin, jotka olivat huomattavasti vaatimattomampia. Etäesityksen kuunteleminen oli kuitenkin niin puuduttavaa, että päätin jättää loput niistä väliin. Mietin, olisiko tälle etäryhmälle voinut antaa torstaiaamun ajan ja australialaisille paremman paikan aikataulussa.

Päivän viimeisestä sessiosta kaksi esitelmää nousi ylitse muiden. **Remi Chiun** (Peabody Institute of the Johns Hopkins University) aiheena oli ”Selling Music and Quack Medicine in Victorian Britain”. Kaikki vaivat parantavat ihme pillerit olivat kasvava bisnes 1800-luvun jälkipuoliskolla, ja esimerkiksi useita brittorkestereita omasta taskustaan rahoittanut kapellimestari **Sir Thomas Beecham** (1879–1961) sai kiittää omaisuuttaan isänsä menestyksekkäästä ”Beecham’s Pills” -yrityksestä. Pillerifirmat käyttivät mainonnassaan myös musiikkia ja julkaisivat edullisia laulukokoelmia, joiden sisältämiin lauluihin viitattiin myös muussa mainonnassa.

Mielenkiintoinen oli myös **Fiona M. Palmerin** (Maynooth University) esitelmä orkestereiden vierailevista kapellimestareista 1920-luvun Britanniassa. Torstai-illan symposiumi-illallisella ravintola Lasipalatsissa minulla olikin onni istua samaan pöytään professori Palmerin kanssa ja jatkaa kiehtovaa keskustelua aiheen ympäriltä vertaillen sadan vuoden takaisia käytäntöjä nykyisiin. Professori Palmer on aikaisemmalta ammatiltaan orkesterimuusikko (kontrabasisti), joten orkesterimaailma on hänelle tuttu sisältä päin.

Perjantai: asiaa Beethovenin liikevaistosta ja Latinalaisen Amerikan rikkauksista

Symposiumiväsymyksestä huolimatta raahauduin perjantainakin aamuyhdeksäksi Musiikkitalolle, jossa ensimmäisenä esitelmöivät espanjalaiset tutkijat **Carolina Queipo** ja **Teresa Cascudo** (Universidad de La Rioja). He kertoivat 1800-luvun Madridissa järjestetyistä kamarimusiikkikonserteista ja niiden hyvin konservatiivisesta (**Beethoven, Mozart, Haydn**) ohjelmistopolitiikasta.

Seuraava esitelmä olikin sitten yksi symposiumin parhaita – ainakin jos mittaa sitä, miten hyvin se vastasi symposiumin teemaa. Professori **Elke Hagerin** (Karls-Franzens-Universität Graz) aiheena oli ”Beethoven and his powerful female network”. Professori Hager keskittyi esitelmässään Beethovenin urakehitykseen ja tämän strategisiin valintoihin itsensä markkinoimisessa, ja sen taustateorian on **Michael Porterin** liiketoiminnan arvoketjun teoria. Nuori säveltäjä sai jalansijaa Wienissä säveltämällä musiikkia, joka löi läpi naisten esittämänä – se oli siis enimmäkseen laulu- ja pianomusiikkia. Asemansa hän vakiinnutti omistamalla teoksiaan joko niitä esittäville taitaville (nais) muusikoille tai Wienin musiikkielämässä muuten vaikutusvaltaisille henki-löille. Myöhemmin Beethoven alkoi säveltää suuremmille kokoon-panoille, joiden esitykset eivät enää mahtuneet salonkeihin, ja myös hänen omistusstrategiansa muuttui. Professori Hagerin mukaan wieniläiset naismuusikot voidaan nähdä Beethoven-brändin arvonmuodostuksessa säveltäjän ”strategisina partnereina”.

Tässä sessiossa kuultiin vielä Helsingin yliopistosta vuonna 2019 väitelleen ja nykyään akatemiaturkijana työskentelevän

Remi Chiun esitelmä yhdisteli nokkelasti musiikkitiedettä ja lääketiedettä. Kuva: Sasha Mäkilä

Nuppu Koivisto-Kaasikin esitelmä suomalaisista ja virolaisista piano-opettajista ja heidän sosioekonomisesta asemastaan 1900-luvun vaihteen molemmin puolin sekä **Anu Schaperin** (Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia) esitys nuottikaupasta 1600-luvun Tallinnassa.

Tämän jälkeen minun pitikin kiiruhtaa auditorioon toiselle puolelle Musiikkitaloa, jossa olin luvannut toimia päivän viimeisen istunnon puheenjohtajana. Puheenjohtajista oli pulaa esitelmien suuren määrän vuoksi, ja minut pyydettiin tehtävään vasta pari viikkoa ennen symposiumia, joten kunniatehtävä hieman hermostutti minua.

Pienten teknisten hankaluuksien jälkeen **Egberto Bermudez** (Universidad Nacional de Colombia) pääsi esittelemään aiheitaan ”Migration, job opportunities and self promotion between Spain and America”, jossa hän syventyi **Gutierrez Fernández Hidalgo** (1547–1623) urakehitykseen uudessa maailmassa 1600-luvun taitteessa. Amerikka ja ylipäätään Espanjan siirtomaat ympäri maailmaa tarjosivat katolisen kirkon siivellä paljon työmahdollisuuksia myös kirkkomuusikoille. Matkaan lähdössä oli paljon riskejä, mutta tienestit saattoivat olla moninkertaiset kotimaan tarjoamiin mahdollisuuksiin verrattuna. Professori Bermudez oli kuitenkin sitä mieltä, että parhaat muusikot jäivät Espanjaan, huimapäisimpien lähtiessä etsimään onneaan siirtomaista.

Muut tämän istunnon esitelmöitsijät olivat **Veronika Kusz** Unkarista ja **Emma Sohlgren** Uppsalan yliopistosta. Veronika Kuszin esitelmä käsitteli säveltäjä ja pianisti **Ernst von Dohnányin** (1877–1960) elämää toisen maailmansodan jälkeisessä Amerikassa ja hänen juutalaisen promoottorinsa **Andrew Schulhofin** yrityksiä markkinoida taiteilijaa ja samalla puhdistaa tämän mainetta perusteettomilta natsisyytöksiltä. Emma

Elke Hagerin mukaan Beethoven vakiinnutti asemansa Wienin musiikkielämässä naisverkostonsa avulla. Kuva: Sasha Mäkilä

Sohlgrenin esitelmä puolestaan vei meidät 1740-luvun Pariisin diplomaatti-piireihin ja siihen, miten tärkeää osaa oopperassa istuminen näytteli tuon ajan diplomaatiassa. Oopperaan, uhkapeleihin, vaatteisiin ja pöytähopeisiin kului Ruotsin diplomaateilta niin paljon rahaa, että useimmat heistä olivat loppuelämänsä veloissa ulkomaankomennukselta palattuaan.

Päivä päättyi paneelikeskusteluun keynote-puhujien ja järjestelykomitean jäsenten välillä, ja sen teemana oli seuraavan symposiumin aiheen ideointi yhdessä kuulijoiden kanssa. Mielestäni päätös oli hieman liian improvisoitu ja ideoiden verkkainen pallottelu venytti lopetusta suotta. Olisin ehkä itse päättänyt symposiumikokemukseni mieluummin napakkaan loppupuheeseen ja lasilliseen kuohuvaa tutkijakollegojen kesken, mutta käyhän se näinkin. Kotimatalle nappasin vielä kahvitauolta jääneen

omenapiirakan mukaani, jotta saisin symposiumista varmasti kaiken irti.

Mietteitä symposiumin jälkeen

Tämä oli ensimmäinen kertani Taideyliopiston järjestämässä musiikin-historian symposiumissa, ja se teki minuun vaikutuksen. Paikalla oli suuri määrä professoritason vieraita, postdoc-tutkijoita ja väitöskirjatutkijoita huippuyliopistoista ympäri maailmaa. Esitelmät edustivat alansa parasta osaamista. Symposiumin teema osaltaan vaikutti siihen, että siellä esiteltiin enimmäkseen musiikin-historiallista perustutkimusta, eivätkä aiheet olleet liian korkealentoisia, vaan kaikesta oli mahdollisuus saada kiinni ja oppia jotain uutta.

Se, mikä minua jäi mietityttämään tapahtuman jäljiltä, on Taideyliopiston Sibelius-Akatemian ja Helsingin yliopiston musiikintutkimuksen (ja musiikintutkijoiden!) välinen suhde. Suurin osa arvon esitelmöitsijöistä oli nimittäin musiikkitieteilijöitä eri tiedeyliopistoista, eikä suinkaan taiteilijoita taideyliopistoista. Taideyliopistolla on selvästikin resursseja järjestää suuren mittakaavan kansainvälinen musiikkitieteellinen tapahtuma, mutta Helsingin yliopistolla ei! Syihin sen enempää puuttumatta, tämänkaltaiset tapahtumat pitäisi tavalla tai toisella tuoda musiikkitieteen perustutkinto-opiskelijoiden ulottuville. Se on mielestäni ehdottoman välttämätöntä! Symposiumissahan esitellään uusinta musiikin historian kansainvälistä tutkimusta, ja se voi olla kenen tahansa Helsingin yliopiston musiikkitieteen opiskelijan tulevaisuutta. Opiskelijoiden pitää saada nähdä, mihin heidän opintonsa voivat parhailaan johtaa, ja seurata tutkijoita ja professoreita esittelemässä työnsä tuloksia.

Sekä Taideyliopistossa että Helsingin

yliopistossa opiskelleena suhtaudun mitä suurimmalla skeptisyydellä säästöpuheisiin yhteisistä opinnoista näiden kahden oppilaitoksen kesken. Musiikkitieteen opiskelu ja instrumentin opiskelu ammattitasolla ovat niin eri maailmoista, että synergiaetuja ei yksinkertaisesti ole. Sen sijaan musiikkitieteen perustutkinto-opiskelijoille olisi mitä suurinta etua olla perillä siitä, mitä tapahtuu Sibelius-Akatemian historiafoorumissa, DocMusissa ja molempia koordinoivassa Taideyliopiston uudessa tutkimusinstituutissa. Etenkin historiafoorumin toiminta on mitä perinteisintä musiikkitiedettä. Koska asia ei minulle kuulu, en ryhdy julkisesti ideoimaan yhteistyön muotoja, mutta sen verran sanon, että kaikki alkaa tiedottamisesta. Jostain taiteiden tutkimuksen opiskelijoiden, niin kandi-, maisteri- kuin tohtoriopiskelijoidenkin, olisi saatava tietoa siitä, mitä oman yliopiston ulkopuolella tapahtuu. Varsinkin nyt, kun henkilökuntaa on vähän, on olemassa se riski, että opiskelijoiden käsitys musiikkitieteestä jää yksipuoliseksi.

Summa summarum, Musica Mercata oli mielenkiintoinen ja erittäin hyvin järjestetty tapahtuma, joka antoi monipuolisen kuvan musiikin historian tutkimuksesta kaupallisuuden teeman ympärillä. Voin suositella tapahtumaa lämpimästi kaikille musiikkitieteen opiskelijoille ja ystäville.

Kirjoittaja on Helsingin yliopiston väitöskirjatutkija ja Taideyliopiston tutkimusinstituutin vieraileva tutkija.